

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

II. De lege æterna, & naturali.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

Posterior pars suadetur, quia cum Princeps habeat potestatem absolutam condendi leges, quo titulo dici potest, leges ab eo decretas non valere, sine consensu populi? Quod enim potestatem illam ab ipso populo acceperit, hoc nihil refert: siquidem non eam accepit cum ea limitatione, ut non posset leges statuere, dissentiente populo, aliàs non ipse esset Princeps supremus, ut supponimus, sed populum secum coregnantem haberet. Cum ergo potestatem habeat absolutam, potest leges condere, quæ obligationem inducant: sive subditi consentiant, sive non.

Confirmatur, nam experientia constat Imperatores, & Reges etsi pios, & Catholicos pœnarum impositione cogere sibi subditos, ad acceptationem & observantiam legum suarum: quis autem ejusmodi consuetudinem, tanquam malam damnare audeat? At certè esset mala, si legum firmitas, & obligatio nulla esset, sine acceptatione & consensu populi: Ut summum enim posset Princeps cogere ad observantiam legum, postquam à subditis acceptata essent.

Unde sequitur eos peccare, qui primi legem à Principe statutam, sine causa legitima, transgrediuntur, quod verum existimo, etiam si Princeps transgressionem sciat, nec puniat: cum enim ad talem cognitionem supponatur transgressio, hæc ab illa honestari non potest. Dico, sine causa legitima: nã si legis lata observatio sit valde gravis, aut receptæ consuetudini repugnans, prudenter præsumi potest, Principem non intendere, ut eo casu obliget, donec mentem suam apertius declaret, ut ante dictum est.

CAPUT II.

De lege aeterna, & naturali.

RESOLUTIO I. *Lex aeterna ponenda est in Deo. PROBATUR*, quia ut ait S. Thomas 1.2. qu. 91. art. 1. lex nihil est aliud, quàm dictamen practicæ rationis in Principe, qui gubernat aliquam communitatem

tatem perfectam : at tota communitas univēsi gubernatur ratione divina, ut satis patet ex tractatu de Deo : ergo ratio illa gubernationis rerum habet rationem legis, idque ab æterno, cū Deus nihil concipiat ex tempore, sed æternum omnium conceptum habeat.

Quod si objicias 1. Omnem legem aliquibus imponi; non fuisse autem ab æterno, quibus lex posset imponi. 2. Promulgationem spectare ad rationem legis, eam autem non potuisse fieri ab æterno. Ad hæc ita respondet S. Doctor loco citato, *ad 1.* quidem æternum divinæ mentis conceptum habere rationem legis æternæ, secundum quod à Deo ordinatus ad gubernationem rerum ab ipso præcognitarum. *Ad 2.* verò, promulgationem fieri verbo, & scripto; & utroque modo legem æternam fuisse promulgatam, ex parte Dei, quia & Verbum divinum est æternum, & scriptura libri vitæ est æterna.

Verum ista non carent difficultate, quia ut patet ex Capitis præcedentis *Resolutione 4.* promulgatio requisita, ex mente S. Thomæ, ad rationem legis, non tantum se tenet ex parte Legislatoris, sed etiam ex parte subditorum; quatenus lex est regula, & mensura quæ ipsis applicari debet per promulgationem, ut per eam regulentur, & dirigantur in finem intentum. Quare dicendum videtur, legem æternam non habere propriam rationem legis, prout de lege hic agimus.

Non tamen erit inutile, quæ habet S. Thomas *1. 2. quæst. 93* per totam, breviter hic colligere. 1. In eo distinguere legem æternam, ab idea, quod ratio divinæ sapientiæ, in quantum per eam cuncta sunt creata, habet rationem artis, vel exemplaris, seu ideæ; quatenus verò movet omnia ad debitum finem, obtinet rationem legis. 2. Nullum, præter Deum, & beatos, posse cognoscere legem æternam, ut est in seipsa; omnes tamen creaturas racionales posse eam cognoscere, secundum aliquam ejus irradiationem, seu participationem majorem, vel minorem, quate-

nus omnes veritatem aliquatenus cognoscunt, sal-
 tem quantum ad principia communia legis natu-
 ralis. 3. Omnes leges, in quantum participant de
 ratione recta, derivari à lege æterna; siquidem in om-
 nibus moventibus ordinatis, virtus secundi mo-
 ventis derivatur à primo movente: quare cum lex
 æterna sit ratio gubernationis in supremo guber-
 nante, necesse est quod omnes rationes gubernatio-
 nis, quæ sunt in inferioribus gubernantibus, à lege
 æterna deriventur. 4. Cum lex æterna sit ratio
 gubernationis, quæcunque divinæ gubernationi
 subduntur nimirum omnia creata, legi æternæ etiam
 subdi; quæ verò divinæ gubernationi subjecta non
 sunt, qualia sunt quæ pertinent ad naturam divinam,
 æternæ legi non subjici, sed esse realiter ipsam le-
 gem æternam. 5. Illud esse discrimen inter bonos,
 & malos, quod boni perfectè subsunt legi æternæ
 tanquam semper secundum eam agentes; mali au-
 tem imperfectè quidem, ex parte actionis, quatenus
 imperfectam habent cognitionem boni, & inclina-
 tionem ad illud; at perfectè, ex parte passionis, qua-
 tenus scilicet patiuntur, quantum lege divina præ-
 scriptum est.

RESOLUTIO II. *Lex aliqua naturalis ponenda est
 in nobis.* PROBATUR ex S. Thoma 1.2. *quæst. 91. art. 2.*
 quia cum omnia creata à lege æterna regulentur, &
 mensurentur ex dictis, manifestum est, quod omnia
 participant aliquantulum legem æternam, in quantum
 scilicet habent inclinationes in proprios actus, & fi-
 nes. Illud autem, est peculiare in rationali creatura,
 quod ipsa ita subjacet divinæ providentiæ, ut sibi, &
 aliis providere possit: quare participatio legis æter-
 næ in ea lex naturalis appellatur.

Hoc autem non habet locum in brutis, aliisque ra-
 tione carentibus, quia cum lex sit opus rationis, ea
 propriè in irrationalibus locum habere non potest.
 Neque dicitur lex naturalis in homine, quod per eam
 homo, quodam naturæ impetu feratur, ut bruta: sed
 quia

quia per lumen naturale ipsius menti impressum, movetur ad honestè agendum.

Ut autem, quæ fusè de hac lege tradit S. Thomas *quæst. 93.* paucis comprehendam, *Observandum 1.* legem naturalem non esse propriè habitum, sed potius actum. Primum patet, quia lex naturalis ab homine amoveri omnino non potest: at nullus est habitus propriè dictus, sive sit acquisitus, sive infusus, qui à subjecto, saltem divinitus, separari non possit. Secundum sequitur ex primo, ac præterea ostenditur, tum quia lex naturalis nihil aliud esse videtur, quàm iudicium illud, seu dictamen rectæ rationis quo quis iudicat, bonum esse prosequendum, & malum fugiendum: tum quia proprium legis est regulare, dirigere, & imperare: illa autem & similia sunt actus. Non negarim tamen, legem naturalem aliquo modo se habere instar habitus, quatenus de agendis semper iudicare potest, etsi de iis non semper actu iudicet.

Observandum 2. Eam proportionem servandam esse inter intellectum speculativum & practicū, quod sicut in illo ponimus intelligentiam, quæ aliud nihil est quàm habitus, quo primis & per se notis propositionibus speculativis assentimur: ita in isto ponimus synderesim, quæ aliud nihil est quàm habitus, quo primis principiis practicis assensum præbemus.

Observandum 3. Præcepta legis naturæ esse plura, cum ita se habeant in homine respectu operabilium, sicut in rebus demonstrabilibus se habent prima principia, quæ plura esse constat. Unde quemadmodum in speculabilibus, assignatur primum aliquod principium, à quo cætera pendent, nimirum illud impossibile est de eodem idem affirmari, & negari: ita in practicis, ex illo primo principio, bonum est amplectendum, & malum repudiandum, in aliorum principiorum practicoꝝ notitiam deveniri potest. Cum eo tamen discrimine, quod aliqua

longè faciliùs ex illo primo principio deducantur, quàm alia.

Observandum 4. Legem naturalem esse eandem apud omnes, quoad sua principia communissima, cū hæc omnibus sint per se nota: at verò quoad particularia jura, quæ ex communibus illis principiis, tanquam conclusiones, deducuntur, ut plurimum esse eandem apud omnes, non tamen semper, propter varietatem circumstantiarum. Unde etsi ex illo principio generali, quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris, communiter sequatur, gladium reddendum esse Domino petenti, non tamen, si contingat Dominum eo velle se, vel alium occidere. Cæterum quia eò minus conclusio evidens est, quo magis distat à primis principiis, hinc facilè colligi potest, multa præcepta naturalia à simplicioribus posse inculpabiliter ignorari.

RESOLUTIO III. *Lex natura mutari potest per additionem, non tamen per subtractionem, ita ut quod jam est de lege natura, de ea postea à desinat esse.*] HANC tradit S. Thomas *questionis citatæ art. 5.* & priorem partem probat, quia legi naturæ multa superaddita sunt præcepta legis divinæ, & humanæ. Posteriores verò, quia lex naturæ, quoad sua prima principia, est penitus immutabilis: quoad secundaria autem non mutatur, nisi interdum in casibus particularibus, de quibus ante.

Verùm si exactè loqui velimus, in ejusmodi casibus, non tam mutatio, fit in ipsa lege, quàm in materia legis: quæ enim lex naturalis dicitur, gladium depositum, per se loquendo, reddendum esse, eandem prohibet ne reddatur domino furioso: & quoad hoc, mutatio non potest cadere in legem naturalem, ita ut aliquando licitum sit, gladium furioso restituere.

Dices, lex naturalis in multis videtur immutata, siquidem libertas est de jure naturæ, & tamen jure gentium servitus introducta est. Est etiam præceptum legis

legis naturæ, ut bona domino suo restituantur: at lege humana statutum est, ut qui bona fide, certo tempore aliena possedit, ad restitutionem non teneatur. Item matrimonium clandestinum jure naturæ validum est, fuit tamen auctoritate Concil. Trid. irritatum. *Respondeo*, prædicta non esse de jure naturali præceptivo, sed concessivo dumtaxat, adeoque posse in iis contingere mutationem, ob circumstantias occurrentes. Id est, jus quidem naturale permittit, ut homines sint liberi, ut bona sint communia, ut matrimonium clandestinum valeat: non tamen præcipit, ut hæc ita se habeant, adeoque non prohibet, quin oppositum statui possit. Quemadmodum etsi dici aliqua ratione possit, esse ex jure naturæ, quod homo nudus sit, non tamen dici potest, eo jure prohiberi, ne utatur vestibus.

RESOLUTIO IV. *Non potest Deus propriè, & directè dispensare in lege naturæ.*] RATIO EST, quia dispensare in lege naturæ, est facere ut persona aliqua non teneatur servare legem naturalem, sub iisdem illis circumstantiis, sub quibus eam servandi obligatio incumberebat. At Deus nequit eo modo legis naturalis obligationem tollere, ita scilicet ut verbi causa, alicui licitum sit, propria auctoritate, hostem occidere, bona aliena, domino invito, furrupere, & retinere: ista enim & similia sunt ex se, & intrinsecè contra rectam rationem, adeoque nisi aliqua mutatio in iis contingat, non possunt fieri honesta & licita.

Dices 1. Nonne Deus dispensavit cum Abrahamo, quoad præceptum non occidendi, cum Osea, quoad præceptum non fornicandi, & cum Israëlitis, quoad præceptum non furandi? *Respondeo* negativè, nam præceptum naturale est, non occidendi propria auctoritate; non accedendi ad eam, quæ non est propria uxor, & non furripiendi bona aliena invito Domino Deus autem in iis non dispensavit, quia Abraham non propria, sed Dei jubentis auctoritate voluit occidere filium. Oseas contraxit matrimonium

cum fornicaria, antequam ad eam accederet; & Israelitæ ex donatione Dei, supremi rerum omnium Domini, habuerunt jus in bona, quibus Ægyptios spoliaverunt. Non ergo hæc est propria, & directæ dispensatio in lege naturæ, sed appositio alicujus circumstantiæ, qua posita, ipsa naturalis obligatio cessat.

Dices. 2. Summus Pontifex sæpe dispensat in voto, in juramento, aliisque non paucis, quæ tamen lex ipsa naturæ servanda esse docet. Ergo cum dici non possit, tales dispensationes esse invalidas, inde à fortiori concludendum est, Deum habere potestatem dispensandi in lege naturæ. *Respondeo 1.* votum, juramentum, & similia non esse jus naturale, fundatum in sola natura rationali, sed in libertate humana, quia ex lege naturæ non tenemur vovere, aut jurare: ex hypothesi tamen quod vovimus, aut juravimus, tenemur ex jure ipso naturæ, votum, & juramentum servare. *Respondeo 2.* neque in his Pontifex dispensare propriè, & directè, non enim facit, ut liceat homini non implere promissionem Deo factam, & non relaxatam; sed auctoritate Dei promissionem relaxat, quo ipso obligatio eam servandi per se corruit.

Ex his autem quæ hætenus tradita sunt, intelligi potest, quid dicendum sit ad difficultatem illam, quam S. Doctor proponit quæstionis citatæ *art. 6.* an scilicet possit lex naturæ à corde hominis aboleri.

Respondendum quippe est cum distinctione, nam si agatur de principiis communibus legis naturæ, ea ut sic non potest deleri de cordibus hominum: quicumque enim ratione utitur, cognoscit in genere bonum esse amplectendum & malum fugiendum: si verò quæstio sit de conclusionibus deductis ex primariis principiis, quæque sunt præcepta particularia, lex naturalis, quoad hæc, deleri potest, vel propter ignorantiam, vel propter pravas consuetudines, & habitus corruptos. Itaque cor humanum, in quo lex natu-
ralis

ralis scripta est, se habet interdum instar carthæ, in qua majores characteres adhuc apparent, minores vero planè deleri sunt. Cæterum quia conscientia magnam cum antedictis affinitatem habet, non erit abs re de ea hic agere: præsertim cum voluntas toneatur ei se conformare, tanquam suæ regulæ.

CAPUT III.

De conscientia, & obligationibus illius.

RESOLUTIO I. *Conscientia est actus ille intellectus, quo judicamus aliquid esse faciendum aut non faciendum.*] UT hoc clariùs percipias, *Notandum 1. ex S. Thoma 1. p. quæst. 79. art. 13.* Conscientiam consistere in actu, ut patet, tum quia ex vi nominis, dicitur ordinem seu applicationem scientiæ ad aliquid, tum quia conscientia dicitur testificari, quatenus aliquid fecimus, vel non fecimus; dicitur ligare, vel instigare quatenus judicamus aliquid faciendum esse, aut non faciendum, dicitur excusare, vel accusare, seu remordere, quatenus aliquid benè, aut malè factum cognoscimus: ista autem omnia actum aliquem denotant.

Notandum 2. Conscientiam esse latè significet iudicium, tam de factis, quàm de faciendis, hic tamen sumi à nobis strictè, pro iudicio de faciendis; cum eam inspiciamus tanquam regulam internam, quam in operationibus nostris sequi debemus: unde illud est discrimen inter conscientiam & synderesim, quòd synderesis est habitus quidam quo cognoscimus prima principia practica: conscientia autem est iudicium actuale, de conclusione deducta ex ejusmodi principiis: ita ut non solum per illam judicemus, quid bonum, quid malum sit, sed etiam quid à nobis agendum sit, quid non agendum.

Notandum 3. Conscientiam esse multiplicem, nimirum rectam, etroneam, dubiam, probabilem, & scrupulosam. Recta dicitur, quæ dicit esse bonum, quòd bonum est, malum, quòd malum. Erronea, quæ dicit esse bonum, quòd malum est, aut vice versa.

Dubia,